

Vrednotenje opisa živali

Mag. Anita Smole
Osnovna šola Vide Pregarc Ljubljana
Dr. Marja Bešter Turk
Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta

Povzetek: Pri analitičnem vrednotenju besedil učencev naj bi učitelj pri pouku slovenščine najprej določil merila vrednotenja. Ta niso enaka za vsa besedila, temveč so povezana z besedilno vrsto, ki ji pripada besedilo, torej naj bi jih učenci spoznali že pri šolski obravnavi dane besedilne vrste. V prispevku so predstavljena merila za vrednotenje opisa živali, nato pa tudi rezultati raziskave, v kateri so učitelji četrtega razreda osnovne šole vrednotili učenčevo besedilo (opis živali). Pokazalo se je, da vsi učitelji ne vrednotijo analitično in da tisti, ki vrednotijo tako, nimajo izdelanih (natančnih) meril vrednotenja.

Ključne besede: vrednotenje besedil učencev, merila vrednotenja, opis živali, slovenščina. **Evaluation of the description of animals. Abstract:** In the analytical evaluation of pupils' texts at instructions of the subject of Slovenian language, teachers must first determine the criteria for evaluation. These are not the same for all texts, but are connected to the text type to which a text belongs; therefore, pupils should get acquainted with text types at school readings of a given text type. The article first presents evaluation criteria for description of animals, and then results of the research in which fourth grade teachers in primary school evaluate a pupil's text (a description of an animal). A survey reveals that some teachers weren't evaluating analytically and didn't set elaborated (accurate) criteria for evaluation. **Keywords:** evaluation of students' texts, evaluation criteria, description of the animals, Slovenian language.

Uvod

V skladu z učnim načrtom (Program, 2011) uresničuje sodobni jezikovni pouk pri predmetu slovenščina dva temeljna cilja: oblikovanje in razvijanje osebne, narodne in državljske identitete ter razvijanje sporazumevalne zmožnosti v slovenskem knjižnem jeziku (Bešter Turk, Križaj Ortar, 2009). Razvita sporazumevalna zmožnost je ena izmed temeljnih zmožnosti človeka v 21. stoletju in pomeni »zmožnost kritičnega sprejemanja besedil raznih vrst ter zmožnost tvorjenja ustreznih, razumljivih, pravih in učinkovitih besedil raznih vrst« (prav tam: 4). Pri jezikovnem pouku učenci sistematično razvijajo sporazumevalno zmožnost, in sicer sprejemajo (poslušajo/gledajo in berejo), razčlenjujejo in tvorijo (govorijo in pišejo) besedila raznih vrst; da bi bolje razumeli besedila drugih in tvorili boljša besedila, sistematično razvijajo tudi sestavine sporazumevalne zmožnosti (prav tam). Učitelj vrednoti (preverja ali ocenjuje) sporazumevalno zmožnost v skladu z načinom njenega razvijanja. To pomeni, da mora biti tudi vrednotenje

učenčevega besedila povezano s šolsko obravnavo dane besedilne vrste, ki ji pripada učenčevo besedilo; učenec mora biti vnaprej seznanjen z merili vrednotenja. Učitelj lahko ovrednoti učenčevo besedilo z opisno ali s številčno oceno.

Vrednotenje besedil

Vrednotenje je eno izmed občutljivejših in bolj zapletenih področij učiteljevega dela, in sicer lahko učitelj vrednoti besedilo (pri slovenščini) na dva načina – celostno ali analitično/razčlenjevalno. *Celostno vrednotenje* je vrednotenje po vtisu; to pomeni, da si ocenjevalec o prebranem besedilu ustvari določeno mnenje, nato besedilo oceni; pri tem načinu niso natančno določena merila vrednotenja. Pri *analitičnem vrednotenju* pa ocenjevalec najprej določi merila, po katerih bo ocenil besedilo, nato pa jim določi npr. stopnje pomembnosti, deleže ipd. (Zrimšek, 2000a). Razni avtorji (npr. Gabrijelčič, 1977/78; Zrimšek, 2000b; Cushing Weigle, 2002; Cenčič, 2004) navajajo prednosti in pomanjkljivosti obeh vrst vrednotenja.

Opredelitev problema in cilj raziskave

Kot je znano, je vrednotenje učenčevih besedil pri slovenščini zahtevno in odgovorno opravilo učitelja. Po mnenju N. Zrimšek (2000b) se celostni način vrednotenja besedil v našem šolskem sistemu praviloma ne uporablja več; temeljni način vrednotenja je torej analitični/razčlenjevalni. N. Zrimšek (2000a) in M. Cenčič (2004) menita, da je treba merila vrednotenja učenčevega besedila deloma prilagoditi značilnostim besedilne vrste, ki mu pripada besedilo. S. Cushing Weigle (2002) pa opozarja, da med strokovnjaki obstajajo deljena mnenja o tem, ali vsem merilom vrednotenja (ob npr. besedilu) določiti enako število točk ali ne. V raziskavi, katere izsledke prikazujemo v nadaljevanju, smo želeli ugotoviti, kako učitelji vrednotijo dano besedilo učenca, in sicer s katero oceno, na kateri način (celostni ali analitični) in po katerih merilih (pri analitičnem vrednotenju).

Vzorec, postopek zbiranja podatkov, merski instrumentarij in postopek obdelave podatkov

V priložnostni vzorec je bilo vključenih 121 učiteljev (tj. 80,7 % vabljenih) z raznih slovenskih osnovnih šol, ki so v šolskem letu 2010/11 poučevali v četrtem razredu. Učitelji so morali vrednotiti dano besedilo učenca (opis veverice), in sicer s številčno in z opisno oceno. Navesti so morali tudi merila, po katerih so vrednotili besedilo, in številčni kriterij vrednotenja (točke za posamezno merilo).

*Veverica
Opis*

Opisal bom veverico, ker je meni najlepša žival.

Veverica je črne, rjave ali sive barve. Glava od veverice je majhna kot muha. Uhe ima na glavi in so koničaste na koncu so čopki.

Veverica ima zelo močne zobke. Veverica ima zelo majhno in dlakasto telo in ponavadi bolj debelušno. Rep je košat in tudi velik. Kadar

veverica čepi ima zvit rep. Tačke ima močne, ker pleza po drevju. Velika je približno 20 centi metrov. Oči ima velike. Meni so všeč. Veverica je koruzo storž in lešnike, ker ima zelo močne zobe.

Jaz bi imel veverico, a kaj, ko jo ne ulovim.

Imajo jo pa tudi v živalskem vrtu. Zadnjič sem bil tam in sem jo videl.

Ker so med različnimi vrstami besedil, ki jih učenci sprejemajo in tvorijo (v četrtem razredu), tudi opisovalna besedila, smo za vrednotenje izbrali eno od njih – opis živali. V opisovalnih besedilih so navedene »lastnosti, sestava, delovanje, položaj kakšnega bitja, predmeta, kraja ali poti« (Križaj Ortar idr., 2011: 86). Pri opisovanju se pisec ne razodeva, torej vanj ne sme vpletati vrednotenja bitja, predmeta itd. (Cajhen idr., 2009: 80). Uporabljeni so glagoli v sedanjiku (s pomenom brezčasnosti oz. splošnosti) (prav tam).

Te značilnosti opisovalnih besedil naj bi učenci spoznali med sprejemanjem in razčlenjevanjem besedil pri pouku ter jih nato upoštevali pri tvorjenju besedil te vrste. Za vrednotenje opisa živali smo najprej določili merila vrednotenja in jih uvrstili v skupine: a) zgradba besedilne vrste (podteme/ključne besede: zunanost, prehranjevanje, življenjski prostor/bivališče, razmnoževanje, »posebnosti«; objektivnost; glagoli v sedanjiku), b) vsebina (urejeni bistveni podatki o vsaki podtemi/ključni besedi; njihova ustreznost resničnosti) ter c) jezikovna pravilnost in slogovna ustreznost (tj. kako razvita je učenčeva slovarska/poimenovalna/besedna, upovedovalna/skladenjska/slovnična, pravorečna ali pravopisna zmožnost /odvisno od tega, ali gre za govorjeno ali zapisano besedilo/ in slogovna zmožnost). Nato smo v skladu z njimi opisno ovrednotili dani opis živali.

a) Zgradba besedilne vrste:

- nepopolne podteme/ključne besede za opis živali: besedilo vsebuje le dve izmed pravih podtem/ključnih besed, značilnih za opis živali, in sicer zunanost in prehranjevanje; manjkajo življenjski prostor/bivališče, razmnoževanje in »posebnosti«;
- nepravilna tridelnost besedila (uvod, jedro, zaključek so značilni za pripovedovalna besedila, ne za opisovalna); pisec bi lahko čle-

- nil besedilo na odstavke tako, da bi v vsakem pisal o eni izmed podtem/ključnih besed;
- nepravilne subjektivne prvine: [...] *meni najljubša žival*; [...] *majhna kot muha*; *Meni so všeč*.; [...] *ima zelo močne zobke*.; [...] *je meni najlepša žival*; *Zadnjič sem bil tam in sem jo videl*;
  - glagoli v sedanjiku (pravilno).

b) Vsebina:

- navedeni so bistveni podatki o veverici, vendar bi bilo treba omeniti še to, da ima brke, ki so dolgi in občutljivi in jih uporablja za orientacijo; ima zelo oster vid; ima dolge in ostre kremplje;
- pri podtemi/ključni besedi zunanost je mogoče opaziti, da bistveni podatki niso urejeni – najprej je napisano, kakšne barve je veverica, nato nekaj o glavi, ušesih, čopkih, zobeh, telesu, repu in tačkah, nato o velikosti veverice, potem še o očeh – bolje bi bilo npr., da bi pisec najprej pisal o barvi in velikosti živali, nato o delih telesa in njihovih značilnostih – od glave do tačk;
- navedeni so bistveni podatki, ki ne ustrezajo resničnosti: *Glava od veverice je majhna kot muha*. *Veverica ima zelo močne zobke*. (Zobje so močni, ne zelo močni.), *Veverica ima zelo majhno in dlakasto telo*. (Nima zelo majhnega telesa; zraste do 20 cm v dolžino.); *Rep je košat in tudi velik*. (Rep ni velik, temveč dolg – enako dolg kot trup.); *Veverica je koruzo storž in lešnike, ker ima zelo močne zobe* (zobje niso vzrok za vrsto hrane); *Tačke ima močne, ker pleza po drevju* (za plezanje so pomembni dolgi kremplji in ne tačke).

c) Jezikovna pravilnost in slogovna ustreznost:

- napačno poimenovanje predmetnosti (slovar): veverica nima posebej ušes in čopkov, temveč *ušesne čopke*;
- napačna oblika besede (slovnica): *storž* (storže); *Uhe*; [...] *ko jo ne ulovim* ([...] ko je ne ulovim);
- napačna raba osebnega zaimka v imenovalniku (slovnica): *Jaz bi imel veverico* [...];
- napačna oblika osebnega zaimka (slovnica): *meni so všeč* (všeč so mi);
- napačen besedni red (slovnica): *Uhe ima na glavi in so koničaste na koncu so čopki*.

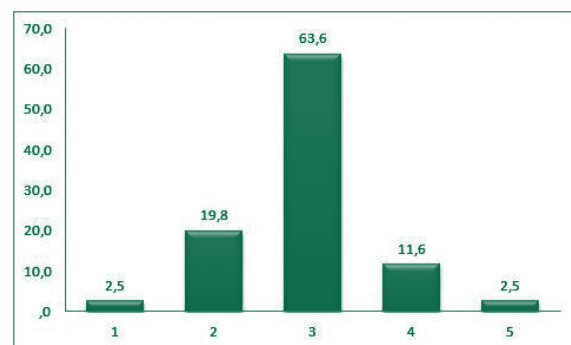
- ponavljanje iste besede (*veverica*) namesto drugih možnosti izražanja oblikovnega/slovnicega razmerja med povedmi (slovnica): z zaimkom ali tako, da je navezovanje razvidno iz osebne glagolske oblike;
- napaka pri pisanju skupaj ali narazen (pravopis): *centi metrov* (centimetrov);
- napaka pri rabi ločila (pravopis): *Veverica je koruzo storž in lešnike. Kadar veverica čepi ima zvit rep*.

Vrednotenje navedenega besedila smo nato primerjali z vrednotenjem učiteljev. »Izdelke« učiteljev smo analizirali ročno.

Predstavitev rezultatov raziskave

1. Zanimalo nas je, s katero številčno oceno so učitelji ocenili dani opis živali. Vsi učitelji so besedilo ocenili s številčno oceno. Iz grafa je razvidno, da so uporabili prav vse mogoče ocene od 1 do 5. Večina učiteljev (63,6 %) je besedilo ocenila z oceno dobro.

Graf: Številčne ocene učiteljev

2. Zanimalo nas je, na kateri način so učitelji vrednotili dano besedilo. Slaba polovica učiteljev (42 %) je besedilo ocenila s številčno oceno, vendar so namesto meril za vrednotenje (in točk za posamezno merilo ter opisne ocene) zapisali, da so besedilo ocenili po trenutnem vtisu, tj. da gledajo na besedilo kot na celoto in ga ne morejo »drobiti na delčke« ipd. Dobra polovica učiteljev (58 %) pa je besedilo ocenila s številčno oceno po analitičnem vrednotenju, vendar nihče ni navedel točk za posamezna merila vrednotenja. Neka-

teri so navedli merila vrednotenja in namesto opisne ocene povratno informacijo za učenca, drugi pa samo eno od teh dveh stvari, zato smo pri analizi meril vrednotenja upoštevali oboje: napisana merila za vrednotenje in/ali povratno informacijo za učenca.

Navedeno kaže na to, da učitelji danes uporabljajo analitični in celostni način vrednotenja besedil ter da vsi tisti, ki ocenjujejo analitično, ne navajajo urejenih meril vrednotenja oz. da morebiti nimajo izdelanih teh meril. Vprašamo se lahko, ali je tako zato, ker analitično vrednotenje zahteva dobro poznavanje besedilne vrste ter natančno in zbrano branje in zato tudi precej časa.

3. Zanimalo nas je še, katera merila vrednotenja so upoštevali učitelji, ki so besedilo vrednotili analitično.

Kot je bilo omenjeno v drugi točki, smo pri iskanju odgovora na to vprašanje upoštevali merila vrednotenja, ki so jih učitelji napisali, in/ali povratno informacijo učencem.

Iz preglednice je razvidno, katera merila so pri vrednotenju besedila upoštevali učitelji.

V njihovih odgovorih so bila zastopana prav vsa merila vrednotenja, ki so navedena v preglednici, vendar ne vsa pri vseh učiteljih in tudi ne vedno izražena z istimi besedami, ki smo jih uporabili v zgoraj predstavljenem vrednotenju opisa verice. Nihče od anketiranih učiteljev ni navedel vseh meril iz preglednice.

Preglednica: Upoštevana merila vrednotenja

Vrednotenje	Delež
Neppravilne oz. pomanjkljive podteme/ključne besede za opis živali	48,8 %
Neppravilne subjektivne prvine	44,6 %
Neppravilna tridelnost – uvod, jedro, zaključek	46,3 %
Vsi glagoli niso v sedanjiku.	11,6 %
Neppravilni in neurejeni bistveni podatki ob posamezni podtemi/ključni besedi	46,3 %
Napačna oblika besed (slovnica)	33,9 %
Napačen besedni red (slovnica)	19,3 %

Ponavljjanje besede namesto drugih možnosti izražanja oblikovnega/slovnicega razmerja med povedmi (slovnica)	33,9 %
Napake pri pisanju skupaj ali narazen (pravopis)	39,7 %
Napake pri rabi ločil (pravopis)	32,2 %
Drugo	25,6 %

Pogosto zastopana merila vrednotenja (med odgovori jih je navedla približno polovica učiteljev, ki so besedilo vrednotili analitično) so upoštevanje pravih podtem/ključnih besed (48,8 %), nepravilna tridelnost – členjenost na uvod, jedro, zaključek (46,3 %), nepravilne subjektivne prvine (44,6 %) in nepravilni in neurejeni bistveni podatki (46,3 %). Ta merila so povezana z značilnostjo besedilne vrste in z vsebino. Pri odgovoru »Drugo« so učitelji omenili *čitljivost zapisa* in *estetskost izdelka*, dolžino besedila in npr. splošno *skromen besedni zaklad*.

Sklep

Pri analitičnem vrednotenju besedil učencev naj bi učitelj najprej določil merila vrednotenja. Ta pa niso veljavna za vsa besedila, temveč so povezana z besedilno vrsto, ki ji pripada besedilo, zato naj bi jih učenci spoznali že pri šolski obravnavi te besedilne vrste. V prispevku so predstavljena merila za vrednotenje opisa živali, in sicer so razdeljena v tri sklope: a) zgradba besedilne vrste, b) vsebina ter c) jezikovna pravilnost in slogovna ustreznost. V raziskavi se je pokazalo, da učitelji ne ocenjujejo samo analitično, temveč nekateri tudi celostno, in da vsi, ki ocenjujejo analitično, nimajo izdelanih natančnih meril za vrednotenje. ■

Viri in literatura

- Bešter Turk, M., Križaj Ortar, M. (2009). Gradim slovenski jezik. Priročnik za učitelje – uvod. Ljubljana, Založba Rokus Klett. http://www.devetletka.net/resources/files/doc/test/OS_slovenscina/4.%20razred/Prirocniki_priprave/PR%20za%20ucitelje%20UVOD.pdf (10. 4. 2014).
- Cajhen, N., Drusany, N., Kapko, D., Križaj Ortar, M., Bešter Turk, M. (2009). Gradim slovenski jezik. Priročnik za učitelje – predstavitev učnih enot. Ljubljana, Založba Rokus Klett. http://www.devetletka.net/resources/files/doc/test/OS_slovenscina/4.%20razred/Prirocniki_priprave/GSJ%204%20PR%202009%20notranjost_2.pdf (10. 4. 2014).
- Cenčič, M. (2004). Primerjava med opisnim kriterijem znanja in

- analitičnim ter celostnim ocenjevanjem besedil. *Sodobna pedagogika*, 55, št. 1, str. 40–57.
4. Cushing Weigle, S. (2002). *Assessing Writing*. Cambridge, Cambridge University Press.
  5. Gabrijelčič, M. (1977/78). Vpliv učiteljevega pričakovanja in nekaterih drugih subjektivnih dejavnikov na ocenjevanje spisne naloge. *Jezik in slovstvo*, 23, št. 5, str. 177–135, in št. 7/8, str. 320–326.
  6. Križaj Ortar, M., Bešter Turk, M., Končina, M., Bavdek, M., Poznanovič, M. (2011). *Na pragu besedila 4*. Ljubljana, Založba Rokus Klett.
  7. Program osnovna šola. Slovenščina. Učni načrt. http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_slovenscina_OS.pdf (10. 4. 2014).
  8. Zrimšek, N. (2000a). Vrednotenje razvoja sporazumevalnih dejavnosti pri slovenskem jeziku. V: *Problemi ocenjevanja in devetletna osnovna šola*. Ljubljana, Pedagoška fakulteta in Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
  9. Zrimšek, N. (2000b). *Ocenjevanje zapisnih neumetnostnih besedil*. V: *Priročnik za učitelje k učbeniku in delovnemu zvezku za šesti razred 9-letne in peti razred 8-letne osnovne šole*. Ljubljana, Založba Mladinska knjiga.

Lea Božič

